

Motion till riksdagen 2008/09:U347

av Peter Eriksson (mp)

Världspark för fred och liv i Arktis

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta initiativ till bildandet av ett reservat för fred och miljöskydd i Arktis.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör föreslå ett omedelbart moratorium mot exploatering och militarisering i Arktis i väntan på ett effektivt skydd.

Sammanfattning

Dagens oljepriser innebär inte bara att förnybar energi blir mer lönsam, det medför även ett enormt intresse för att investera i utvinning av mer fossila bränslen. Världen ser nu en ny Klondyke-era inom oljebranschen. Enligt International Energy Agency (IEA) investerades över 2 100 miljarder kronor i ny produktionskapacitet för fossila bränslen år 2005: prospektering, provborrningar, utvinning, transporter, raffinaderier och pipelines.

Aldrig någonsin har det investerats så mycket kapital på att finna och utvinna nya fossila bränslen som idag, trots den genomgripande debatt om klimatförändring som har genomsyrat samhället och trots att energisektorn redan har hittat mer än dubbelt så mycket fossila bränslen som vi någonsin kan använda.

Och investeringsvägen beräknas fortsätta, åtminstone till 2030, om inga nya åtgärder vidtas. Resultatet kommer, enligt IEA, att bli en 55-procentig ökning av utsläppen av växthusgaser, samtidigt som forskare, politiker och näringsliv talar om behovet av minskningar i samma storleksordning.

Det är helt uppenbart att dagens internationella klimatpolitik inte räcker för att ta oss till målen. Klimatkrisen är akut och kräver att vi använder alla verktyg vi kan hitta; strategin för att minska utsläppen av växthusgaser behöver

Fel! Okänt namn på

utvecklas och förnyas, både nationellt och globalt. Ett nytt perspektiv behövs i klimatpolitiken.

Vi måste inse att den olja som pumpas upp också kommer att konsumeras. Om vi ska lyckas få ned de klimatpåverkande utsläppen på global nivå måste vi fokusera betydligt mer på att begränsa olje-, kol- och gasutvinning, såväl nationellt som globalt.

Mest akut är läget i Arktis. De senaste decennierna har nästan hälften av Nordpolens vinteris försvunnit, en yta sex gånger så stor som Sveriges. Inom några få år kan Arktis vara isfritt på sommaren och de högre temperaturerna gör det möjligt att prospektera och utvinna de fossila bränslen som finns i regionen. Uppskattningar visar att 20–25 procent av världens oupptäckta reserver av olja och fossil gas kan finnas i Arktis, kanske lika stora fyndigheter som i Mellanöstern.

Vi ser nu hur länder i denna region, bland andra våra grannar i både öst och väst, tävlar om dessa resurser. Ryssland, Kanada, Norge och Danmark gör anspråk på de resurser som ligger under havsbotten. Vi ser också hur de multinationella oljebolagen tävlar om koncessioner, hur exploateringsfartygen och oljeriggarna flyttas allt längre norrut i takt med att iskanten förflyttas.

Detta går inte att blunda för, och Sverige har en unik position för att kunna påverka utvecklingen. Miljöpartiet anser att Sverige måste agera kraftfullt för att det internationella samfundet snarast utvecklar och antar en konvention som ger Arktis skydd mot exploatering och militarisering under minst hundra år. Ett sådant instrument kan utformas på olika sätt men bör fylla samma funktioner som det avtal som idag fredar Antarktis mot exploatering. I väntan på att ett sådant avtal ska kunna bli verklighet bör Sverige omgående föreslå ett omedelbart moratorium mot ökad exploatering i Arktis tills ett effektivt avtal har kunnat säkras.

Behovet av åtgärder

Den globala ekonomin är helt beroende av fossila bränslen. Över 85 procent av människans energianvändning baseras på olja, kol eller fossil gas – varje dag använder vi 200 miljoner fat olja, vilket innebär 370 000 liter per sekund. Varje människa på jorden konsumerar i genomsnitt 6 liter olja per dygn, somliga mindre, andra mer. Användningen ökar dessutom, både per person och totalt sett.

De fossila bränslena har utgjort en bas för det industrialiserade samhället, dess ekonomiska tillväxt och ökade välstånd. Genom att bryta eller pumpa upp energirika och billiga bränslen har invånare i de industrialiserade länderna kunnat öka sin energianvändning hundrafalt.

Beroendet har många allvarliga nackdelar, men en av de viktigaste är att fortsatt användning av fossila bränslen kan leda till omfattande globala klimatförändringar. Därmed ställs hela mänskligheten inför en lika oundviklig som monumental uppgift: att vända den konstant ökande användningen av

fossila bränslen till en minskning och utfasning, att göra oss fria från beroendet av fossila bränslen.

Till år 2050 måste de globala utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser åtminstone halveras, trots en ökande befolkning och kraftigt ökad energianvändning i utvecklingsländer, där åtta av jordens nio miljarder invånare beräknas bo år 2050. På lite kortare sikt behöver ökningen av utsläppen bromsas upp och stabiliseras till omkring 2015, samtidigt som energianvändningen i folkrika utvecklingsländer växer snabbt. För de industrialiserade ländernas del medför detta att utsläppen måste minska med 30–40 procent eller mer till 2020 och med över 80 procent till 2050.

Det internationella samarbetet har hittills inte skapat mycket som är värt att visa upp. Kyotoavtalet var till stora delar ett misslyckande, även om vi idag är glada att det finns – det är det enda vi har. Utsläppen fortsätter att öka, trots den oerhörda uppmärksamhet frågan har fått. Endast i ett fåtal länder minskar utsläppen, men även i dessa är minskningen liten och till synes bräcklig. Vi har inte råd med ett misslyckande till; vid de internationella förhandlingarna i Köpenhamn 2009 måste världen enas om ett avtal som skapar verklig och påtaglig förändring. Om tio år kommer det att vara för sent.

Ett nytt perspektiv

Den internationella strategin för att minska utsläppen av växthusgaser behöver utvecklas och förnyas. Under många år har tyngdpunkten legat på att skapa ett system för handel med utsläppsrätter, och inom EU finns redan ett sådant system.

Hittills har det emellertid inte resulterat i några påtagliga minskningar av utsläppen. Snarare tvärtom – utsläppshandel har använts som argument för att avskaffa eller förhindra införandet av andra styrmedel som bevisligen är effektiva, till exempel skatter. Taket för utsläppen har satts för högt och alltför många utsläppsrätter har utfärdats.

Att inrätta ett globalt handelssystem riskerar också att bli en utdragen process som vi inte kan invänta. Hur ett sådant system skulle kunna fungera i länder med outvecklade eller till och med korrumperade myndigheter och näringsliv är dessutom svårt att se. En slutsats är att utsläppshandeln kan vara en del av en framtida lösning, men det krävs också en rad kompletterande åtgärder.

Parallellt görs insatser både globalt och nationellt för att öka investeringarna i förnybar energiproduktion, främst genom regler, subventioner och stöd. Resultatet är uppmuntrande när man ser på det isolerat. Investeringarna ökar kraftigt och förnybar energi anses idag vara en tillväxtbransch som jämförs med IT-branschen.

Problemet är bara att investeringarna i fossila bränslen ökar ännu mer. Världsmarknadspriset på olja har nästan femfaldigats på ett fåtal år. Det höga oljepriset innebär inte bara att förnybar energi blir mer lönsam, det innebär även ett enormt intresse för att investera i utvinning av mer fossila bränslen.

Fel! Okänt namn på

Världen ser nu en ny Klondykeera inom oljebranschen. Aldrig någonsin i världshistorien har det investerats så mycket kapital på att finna och utvinna nya fossila bränslen som idag och investeringsvägen beräknas fortsätta, åtminstone till 2030, om inga nya åtgärder vidtas. Resultatet kommer att bli en 55-procentig ökning av de globala utsläppen istället för den minskning som krävs och som det internationella samfundet eftersträvar.

På det nationella planet har åtgärder för att begränsa utsläppen av växthusgaser även handlat om att minska eller dämpa tillväxten i användningen av fossila bränslen, till exempel genom skatter på bränslen eller att införa trängselavgifter i städer. Det fungerar, det är bra och det är nödvändigt, men det räcker inte. I ett större perspektiv kan det till och med vara så att en minskad användning på ett ställe innebär en ökad användning på ett annat, eftersom efterfrågan är stor och produktionen hela tiden är maximerad. Varje droppe olja som pumpas upp kommer att användas, varje kolbit som bryts kommer att brännas.

Politiken saknar helhetssyn. Med den ena handen stödjer och främjar vi alternativ, med den andra skriver vi ut tillstånd till mer exploatering och utvinning av fossila bränslen. Detta visar med all tydlighet att det behövs ett annat perspektiv i det internationella arbetet, det krävs en helhetssyn, överenskommelser och åtgärder som får global betydelse i verkligheten, som är enkla att kommunicera och förstå, enkla att administrera och kontrollera och som fungerar även om några länder ställer sig utanför.

Ett perspektiv som saknas är att hitta åtgärder på utbudssidan, vad kan vi göra för att dämpa utvinningen av fossila bränslen? Det behövs internationella – helst globala – politiska överenskommelser om att låta de fossila råvarorna ligga kvar i marken, hur ekonomiskt lockande det än är på kort sikt att utvinna och sälja dem. Varje droppe olja och varje kolbit som lämnas i jorden har en positiv effekt för klimatet.

Till sista droppen

Medan forskarnas uppskattning av klimatförändringens hastighet nästan dagligen uppgraderas fortsätter investeringarna i prospektering och utvinning av fossila bränslen att öka. Världens stora beroende av fossila bränslen, i kombination med en ökande global efterfrågan på energi och det höga priset på bränslena, gör investeringar i olja, kol och fossil gas oerhört lönsamma. Resurser som tidigare inte har varit intressanta blir nu lönsamma att exploatera, ofta med svåra miljökonsekvenser.

Jakten på de fossila bränslena kan liknas vid en narkoman som desperat söker en ny fix eller en alkoholist som till varje pris vill åt de sista dropparna, trots att han vet att det kan ta livet av honom.

Investeringarna i fossil energi är nu högre än någonsin. År 2005 uppgick de globalt i enbart oljesektorn till 340 miljarder US-dollar varav 65 procent gick till prospektering, utvinning och utveckling av fyndigheter. Investeringarna ökade med i genomsnitt 11 procent per år under perioden 2000–2005.

Investeringsökningen var särskilt hög 2004 och 2005 och större delen av ökningen skedde i utvinning och produktion av råolja och gas. Investeringarna i denna del av oljebranschen fördubblades mellan 2000 och 2005, i nominella termer.

Enligt uppskattningar från International Energy Agency (IEA) kommer investeringarna i oljeindustrin under perioden 2006–2010 att vara 57 procent högre än de fem föregående åren. IEA förutspår också att produktionen av fossila bränslen, och investeringarna i denna, kommer att fortsätta att öka till åtminstone år 2030, om inte kraftfulla nya politiska åtgärder vidtas. I så fall kommer de globala utsläppen av växthusgaser 2030 vara 55 procent större än idag.

Den höga investeringsnivån i fossil energi innebär inte bara utsläpp i det korta perspektivet. Infrastrukturen har lång teknisk livslängd, och IEA anser att investeringar som görs idag skapar ett fortsatt beroende, en inlåsnings effekt på upp till 60 år.

Bristen på helhetssyn

Det finns gott om exempel som vittnar om bristen på helhetssyn i politiken, inte minst i vår egen del av världen. En kartläggning av Första–Fjärde AP-fonderna som Miljöpartiet gjorde vintern 2008 visar att 98 procent av fondernas investeringar i energisektorn 2007 gick till fossila bränslen. Mest investerade fonderna i de stora multinationella oljebolagen Exxon Mobil, Shell, Total med flera, men stora summor investerades även i den tyska kolindustrin och i bolag som huvudsakligen ägnar sig åt utvinning av oljesand i Kanada, en av de mest miljöförstörande verksamheter som finns. Sammantaget hade fonderna investerat 44 miljarder kronor i sådana verksamheter medan investeringarna i bolag som utvecklar och bygger förnybar energi uppgick till mindre än 1 miljard kronor.

Ett annat exempel är hur svenska staten genom Vattenfall investerar miljardbelopp på att driva och bygga ut kolbrott och kolkraftverk i Tyskland och Polen. Bolaget är nu ett av Europas största energiföretag och har satsat stort på el- och värmeproduktion med kol; man äger hela produktionskapaciteten av brunkol i östra Tyskland och har planer på att bygga fler kolkraftverk i Hamburg och Berlin. Utsläppen av växthusgaser från Vattenfalls anläggningar är redan större än hela Sveriges nationella utsläpp sammantagna och de ökar. Åren 2006 och 2007 investerade Vattenfall sammanlagt över 5 miljarder kronor i fossil elproduktion i Tyskland och Polen, men inte en enda krona i förnybar energi.

Ett tredje exempel på bristen på helhetssyn är behandlingen av en ansökan att få provborra efter olja i svenskt vatten söder om Gotland. Företaget Oljeexploatering AB (OPAB) tror sig ha goda chanser att finna stora mängder olja i området, man hoppas kunna pumpa upp 50 000 fat om dagen i 20 år. Det motsvarar enligt bolaget 20 procent av Sveriges oljeanvändning i två decen-

Fel! Okänt namn på

nier, eller annorlunda uttryckt, fyra gånger Sveriges årliga utsläpp av koldioxid, över 200 miljoner ton.

Bolagets ansökan har behandlats av nitton remissinstanser men endast 2 av dem var negativa till bolagets ansökan: Mörbylånga och Borgholms kommuner. De vill hellre se investeringar i vindkraft och påpekar att utvinning av olja är en del av klimatproblemet och att det strider mot regionförbundets policy – att vara fossilfritt år 2030. Alla andra ansåg att borrningen kunde tillåtas. Bland dem fanns Naturvårdsverket, som i sitt remissvar inte med ett ord nämner att utvinningen av olja innebär att den bränns upp och orsakar klimatförändring.

Ytterligare exempel på det stora intresset för fossila bränslen i Sverige är att Shell har lämnat in en ansökan hos Bergsstaten om att få provborra efter fossil gas i Skåne. Oljebolaget anser att det kan finnas gas i de skånska marklagren och vill inleda undersökningar. Ärendet remissbehandlades under vintern och våren 2008 och flera instanser, bland andra länsstyrelsen i Skåne, anser att utvinning av fossila bränslen inte ligger i linje med regeringens intentioner att minska Sveriges klimatpåverkan.

Bergsstaten uppger emellertid att detta inte är relevant för ansökan om provborrning. Inte relevant? Var finns helhetssynen? Det kan knappast vara någon tvekan om vad företaget vill göra och vad konsekvensen blir.

Arktis – ett nytt Mellanöstern?

Går man utanför Sveriges gränser är exemplen naturligtvis fler och ofta värre. Oljebolagen flyttar fram ”Fronten” och konflikter uppstår på många håll i Afrika, Asien samt i Nord- och Sydamerika.

Men man behöver inte gå så långt för att finna hur denna brist på helhetssyn är på väg att leda till omfattande problem i global skala: Arktis. Till följd av klimatförändringen smälter isarna i Arktis med en förfärande hastighet. Sedan 1980 har nästan hälften av Nordpolens vinteris försvunnit, en yta sex gånger så stor som Sveriges. Inom tio år kan Arktis vara helt isfritt på sommaren.

Isarnas avsmältning är en av de mest synliga effekterna av klimatförändringen, men den är också ett problem i sig. Högre temperaturer och mindre is kommer att medföra stora påfrestningar på det arktiska ekosystemet och för befolkningen. Med öppna vatten i Arktis blir också Nordost- och Nordvästpassagera intressanta genvägar för sjöfarten mellan Europa och Asien samt mellan Nordamerikas östkust och Asien.

Detta är naturligtvis positivt för sjöfarten, men vilka effekter det får på miljön och den biologiska mångfalden är oklart. Risken för påverkan är dock uppenbar, inte minst vid ett haveri med en olje- eller kemikalietanker.

En annan konsekvens av det förändrade klimatet är att industriellt fiske i regionen möjliggörs i en skala som hittills inte förekommit. I Arktis finns alltså några av jordens få vatten som ännu inte har utarmats av mänskligt storskaligt fiske med destruktiva metoder.

Det mest uppmärksammade problemet är emellertid att det under de smältande isarna och i Arktis som helhet finns enorma tillgångar av olja, kol och fossil gas. Enligt uppskattningar rör det sig om 20–25 procent av jordens upptäckta reserver av olja och fossil gas, i samma härad som tillgångarna i Mellanöstern. Dessutom finns stora fyndigheter av nickel, koppar, volfram, bly, zink, guld, silver, diamanter, mangan, krom och titan i regionen.

Precis som i Antarktis är gränsfrågorna och territoriella anspråk i Arktis delvis oklara. Strandstaterna har framställt territoriella krav som delvis överlappar varandra, men områdets geografiska avlägsenhet och allmänna otillgänglighet har gjort att det till stora delar aldrig varit föremål för allvarligare konflikter. Även sedan det blev känt att området omfattar stora fossila resurser har det varit förskonat från intrång eftersom utvinningen har varit svår, dyr och olönsam. Med dagens höga oljepriser, teknik och smältande isar har detta förändrats. Arktis har blivit oljebranschens nya geografiska front.

Upplagt för konflikter

Vi ser nu hur länder i denna region, bland andra våra grannar i både öst och väst, tävlar om dessa resurser. För mindre än ett år sedan steg ryska ubåtar ned 4 200 meter under havsytan och placerade en rysk flagga av titan på Lomonosovryggen som går mellan Sibirien i öster och Kanada samt Grönland i väst, mitt över Nordpolen. Expeditionen leddes av den ryske parlamentsledamoten och vice talmannen i duman, Artur Tjilingarov, som även verbalt gjorde anspråk på de resurser som ligger under havsbotten. ”Arktis är vårt”, förklarade han.

Kanada, Norge, USA och Danmark betraktade handlingen som en provokation och svarade genom fördömanden, samtidigt som man gav uttryck för egna anspråk och nu genomför eller planerar egna expeditioner till området. Vi ser också hur de multinationella oljebolagen tävlar om koncessioner, hur exploateringsfartygen och oljeriggarna flyttas allt längre norrut i takt med att iskanten förflyttas.

Det ligger en djup ironi i det faktum att oljenationer och multinationella oljebolag nu vill utnyttja klimatförändring och havsisarnas smältning för att komma åt nya fossila resurser och utvinna mer olja. Som om mer olja är vad världen behöver.

Issmältningen i Arktis medför också en ny säkerhetsstrategisk situation. Nya transportvägar för sjöfarten, stora energi- och mineraltillgångar och regionens maktstrategiska läge kommer att innebära ett kraftigt ökat intresse från många olika aktörer.

I synnerhet kommer USA, Ryssland och Kanada att sätta dagordningen i denna fråga, men en rad andra länder har intressen som de kommer att vilja främja eller bevakas, främst Norge och Danmark. En ökad militär närvaro och aktivitet är att vänta. Intresset för att göra territoriella anspråk och risken för konflikter ökar ju större ekonomiskt intresse som finns i regionen. Den amerikanska flottan har nyligen beställt ett flertal krigsfartyg för arktiska miljöer,

Fel! Okänt namn på

och enligt den ryske generallöjtnanten Vladimir Shamanov har den ryska armén redan börjat utbilda och utrusta trupper för krigföring i Arktis.

Situationen i Arktis är med andra ord problemfylld och labil; utvecklingen kan snabbt rusa iväg i olika riktningar, i västa fall mot en internationell konflikt där kärnvapenländer deltar. Men även om utvecklingen sker på fredlig väg talar allt för att regionen står inför en dramatisk förändring där dess karaktär av vildmark försvinner för alltid. Inom ett eller några decennier kommer stora delar av Arktis att vara exploaterade.

Det goda exemplet

Antarktis är inte bara bokstavligt utan även politiskt Arktis motpol och en källa till inspiration. Kommersiella intressen började strax före andra världskriget att intressera sig för de väldiga mineralfyndigheter som finns i Antarktis, och snart uppstod gränskonflikter när ett flertal länder började göra anspråk på territorier.

Glädjande nog ledde konflikterna inte till våldsamer; istället segrade förnuftet. Redan 1959 undertecknades ett internationellt avtal – Antarktisdördraget – om att freda kontinenten och det omgivande havet söder om den 60:e breddgraden – 10 procent av jordens yta. Enligt avtalet ska Antarktis för evigt i mänsklighetens intresse endast användas för fredliga ändamål och forskning; all militär verksamhet är otillåten, liksom sprängning av kärnvapen och förvaring av radioaktivt avfall. Alla territoriella anspråk har ”frusits” vid den situation som rådde när avtalet undertecknades.

Fördraget kompletteras senare av ett antal konventioner och rekommendationer till skydd för miljön och den biologiska mångfalden. Genom denna överenskommelse skyddas mer eller mindre allt liv söder om 58:e breddgraden, utom valarna som täcks av andra överenskommelser. Det finns en konvention för skydd av sälar, en annan som ger skydd åt andra djur och växter samt en som skyddar det marina livet.

En särskilt viktig överenskommelse under Antarktisdördraget är Madridprotokollet från 1991. Det tillkom på initiativ av Australien och Frankrike sedan andra länder under 1980-talet försökt få igenom ett avtal om exploatering av kontinentens mineraler. Resultatet blev istället ett protokoll som helt bannlyser alla former av prospektering i 50 år utom för vetenskapliga ändamål. Det är ett omfattande regelverk som slutligen klassar kontinenten som ”ett naturreservat ägnat åt fred och forskning” eller en världspark.

Förvisso är det många saker som skiljer Arktis från Antarktis och förvisso skapades Antarktisdördraget under en annan tid, men exemplet inspirerar. Det måste gå att skapa ett liknande fördrag för Arktis.

Den arktiska politiken

När förhandlingar om ett skydd mot exploatering av Antarktis fördes under slutet av 1980-talet, höjdes röster för att även Arktis skulle omfattas av överenskommelsen. Så blev det emellertid inte. Istället skapades egna forum för samarbete i Arktis, överenskommelser som dessvärre inte erbjuder något skydd mot exploatering, militarisering eller annan storskalig mänsklig verksamhet. I början av 1990-talet hade avtalen en tydlig inriktning mot skydd, men successivt har de blivit allt mer inriktade på resursutnyttjande och exploatering.

Utvecklingen i Arktis styrs sedan 1996 i hög grad av de åtta länder som har territorier norr om polcirkeln: Ryssland, Finland, Sverige, Norge, Danmark, Island, Kanada och USA. Samtliga utom tre – Finland, Sverige och Island – har omfattande intressen i oljeindustrin. Samarbetet mellan länderna sker genom Arktiska rådet, ett multilateralt samarbetsorgan där endast de arktiska länderna är medlemmar. Dessutom ingår representanter för de en miljon människor från olika ursprungsbefolkningar som bor i regionen.

Rådets uppgift är endast att bedriva forskning i regionen och utgöra en diskussionsklubb för de arktiska länderna, det finns idag inga planer på att skydda området mot exploatering. Istället är det exploatering under ansvar som gäller – resurserna ska ”utnyttjas på ett hållbart sätt”. Hur hållbart det är att utvinna de fossila bränslen som finns i Arktis tar man inte ställning till, bara att utvinningen ska ske på ett hållbart sätt. Att fossila bränslen är grunden för klimatförändring verkar de inte ens reflektera över.

Var finns helhetssynen? En ansvarsfull politik kan inte å ena sidan åse vad som händer med naturen, befolkningen och ekosystemen i Arktis till följd av klimatförändringen, och samtidigt tycka att det är i sin ordning att utvinna de enorma lager av fossila bränslen som antas ligga under de smältande isarna.

En kolbudget

Idag går cirka 80 procent av världens investeringar i energisektorn till fossila bränslen. Pengar satsas i prospektering, undersökningar, provborrningar, oljeriggar och raffinaderier i en hittills oskådad omfattning, trots det skriande behovet av att minska användningen av fossila bränslen och att öka investeringarna i förnybar energi. Medan forskare, politiker och entreprenörer runt om i världen febrilt söker lösningar och understöd till utveckling av ren energi, rusar marknaden åt andra hållet. När myndigheter med ena handen formulerar mål för utsläppsminskningar, skriver den andra under tillstånd till utvinning av mer olja, kol och fossil gas.

Miljöpartiet anser att det krävs en helhetssyn kring klimatfrågan. De problem mänskligheten står inför är av en sådan dignitet att alla sektorer och politikområden måste dra åt samma håll. De nationella, internationella och globala strategierna att bromsa och minska användningen av fossila bränslen

Fel! Okänt namn på

måste utvecklas och kompletteras med överenskommelser som syftar till att låta fossila bränslen ligga kvar i marken.

Utifrån vetenskapliga fakta är det idag lätt att räkna ut ungefär hur mycket fossila bränslen som kan användas utan att överstiga gränsen för två graders temperaturökning. Det är också uppenbart att det globala samfundet redan har hittat mer fossila bränslen än vad vi någonsin kan använda utan att överstiga denna gräns. Vi kan dessutom med fog anta att de reserver som redan identifierats och utforskats är de mest kostnadseffektiva att utnyttja.

På Miljöpartiets uppdrag har riksdagens utredningstjänst utrett detta: Hur stora är de kända reserverna av olja, kol och gas och hur mycket kan vi använda innan temperaturökningen överstiger två grader? Resultatet talar sitt tydliga språk: De kända reserverna innehåller mellan 1 000 och 5 500 gigaton kol – den mängd vi kan släppa ut detta århundrade – vår budget – är högst 400 till 500 gigaton.

Att med denna kunskap acceptera ytterligare prospektering och utvinning är oacceptabelt; det förlänger beroendet, ökar klimatpåverkan samt tar resurser från investeringar i förnybar energi och den omställning som behövs. Att på detta sätt försena utfasningen av fossila bränslen leder i sin tur till ökad risk för mycket omfattande klimatförändring och större krav på framtida generationer.

En världspark för fred och naturskydd i Arktis

För Arktis är läget akut. Regionens öde avgörs nu och de närmaste åren och intressena för att exploatera de resurser som finns där är starka. Arktiska rådet uppvisar inga tecken på att vilja skydda området mot exploatering, kanske för att majoriteten av medlemsstaterna har stora intressen i den fossila sektorn.

Arktis är emellertid en angelägenhet främst för ursprungsbefolkningarna och i andra hand för hela jorden – det är inte en region vars öde ska få avgöras av ett fåtal oljeländer som har territorier norr om polcirkeln. De arktiska strandstaterna bör därför ta initiativ till att inbjuda det internationella samfundet till samtal om utformningen av en konvention eller annat instrument som ger regionen ett långtgående skydd mot militarisering och exploatering under minst 100 år, en världspark för fred och liv.

Ett sådant instrument kan med all sannolikhet utformas på en mängd olika sätt, det är idag inte möjligt att närmare precisera dess konstruktion eller olika delar. Miljöpartiet anser dock att det bör omfatta en demilitarisering av regionen, ett stopp för ny exploatering av mineraler och fossila bränslen, en reglering av fiske och sjöfart, fredade ekosystem samt säkerställa ett stort inflytande för urbefolkningarna.

Sverige kan spela en instrumentell roll i skapandet av ett sådant skydd. Vi är ett av de åtta länder som är medlemmar i Arktiska rådet, det internationella organ som för närvarande är det viktigaste samarbetsorganet i Arktis och där internationella förhandlingar om regionen äger rum. I det sammanhanget bör Sverige arbeta för bildandet av en världspark i Arktis och ta initiativ till ett

Fel! Okänt namn på

globalt samarbete med detta syfte. Utmärkta tillfällen att med kraft driva en sådan fråga är de svenska ordförandeskapen i EU andra halvåret 2009 och i Arktiska rådet 2010–2012. Sveriges deltagande i Nordiska rådet utgör också en plattform för att föra fram behovet av ett sådant avtal och att söka allierade, framför allt i närområdet men även inom EU och globalt. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna som sin mening.

Internationella förhandlingar av denna art är ofta arbetskrävande och långdragna, de tar många år att slutföra. När det gäller Arktis finns dessutom troligen starka nationella och kommersiella intressen som motsätter sig en process som syftar till att skapa en världspark. Samtidigt är situationen i Arktis så allvarlig och akut att varje dag räknas. Därför är det angeläget att vidta åtgärder som hindrar en ökad exploatering av Arktis i väntan på en mer långsiktig överenskommelse. Miljöpartiet anser därför att Sverige bör ta initiativ för ett omedelbart moratorium för all utvidgad exploatering i regionen i minst tio år. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna som sin mening.

Stockholm den 7 oktober 2008

Peter Eriksson (mp)